

İskenderoğlu Irkçılık Tehlikesini Açıkladı

Niçin Çıkıyoruz?

DOĞU yüzyıllardanberi ihmal edilmiş, bu ihmal neticesinde bir mahrumiyet bölgesi haline gelmiştir. Bu ihmal, Cumhuriyet devrinde de devam etmiştir. Hangi partiye mensup olursa olsun gelmiş geçmiş bütün politikacılar, Doğu halkını ve aydınlarını sindirmek için Doğu'yu, sistematik ve maksatlı olarak Türk ve Dünya efkârına taassup, cehalet ve medeniyet düşmanı bir yer gibi göstermişlerdir. Feodal düzenin artıkları olan ağalık ve şeyhlik müesseseleri sanki yalnız doğuya has bir şeymiş gibi ileri sürülmüş ve bu hususta sistematik bir propaganda yürütülmüştür. Millî eğitim bütçesinin büyük bir kısmını yiyen batının gelişmiş şehirlerinde hatta Türkiye'nin ekonomi ve kültür merkezi olan İstanbul'da bile türlü tarikat faaliyetleri alıp yürüttüğü ve açık ayınlar tertiplendiği meydana iken yalnız Doğu'daki şeyhleri ileri sürmek haksızlık olmaz mı? Ağalığa gelince bir tek Adanalı Hacı Ömer Ağa, Doğu'yu bütün ağaları ve şeyhleriyle birlikte satın alabilir. Millî mücadelede cereyan eden birçok hadiseler gözönüne alırsa kolaylıkla kabul edileceği gibi batıda ve diğer yerlerde büyük irtica hadiseleri vuku bulmuştur. Tek dereceli seçim ve demokrasi denemelerine geçildiği 1945 yılından bu yana, bütün seçimlerde Doğu halkı demokratik hak ve hürriyetlerin en hararetle müdafacısı olduğunu göstermiştir. Demokrasî hak ve hürriyetler için açılan bu mücadelelerin başladığı sıralarda demokratik hareketin FIRAT'tan öteye geçmesini türlü demagojilerle büyük bir tehlikeymiş gibi göstermeğe çalışarak Doğu halkını siyasi haklarından mahrum etmeğe çalışan dar kafalı politikacıları Doğu halkı her seçimde reyini en isabetli şekilde kullanarak yalanlamış, tehlike iddialarını boşa çıkartmış ve demokratik mücadelenin en kararlık günlerinde sağ duyusu, tarihi tecrübeleri ve içinde bulunduğu hayat şartlarının ilham ettiği hareketleriyle demokrasinin hakiki kalesi olduğunu göstermiştir.

Doğu halkı gerek bu devrede
(Sonu sayfa 4 de)

Turancuların Doğu Milletvekili Hakkındaki İftiraları Geniş Tepkiler Uyandırdı.

İrkçi ve Turancuların kendilerine alet etmeye çalıştıkları A.P. adına Mecliste giriştikleri ayrımcı ve kışkırtıcı hareketler ve Doğulu milletvekilleri hakkında söyledikleri esassız ve gırkın sözlerin Doğulu milletvekilleri üzerinde yarattığı menfi tesirler ve bütün partilerde sebebiyet verdiği kaynaşmaları gösteren aşağıdaki satırları 23 Eylül 1962 tarihli Cumhuriyet gazetesinden aynen alıyoruz.

— Bugünkü Meclis müzakereleri sırasında fiyasko ile net celenen irkçuların gövde gösterisinin tepkileri şiddetli olmuştur.

Anayasanın ve vatandaşlık kanununun teminatı altında yaşayan Türk toplumu içinde ayrımcı ve parçalayıcı bir politikayı temsil eden irkçılık felsefesinin öncülleri tarafından Millet Meclisinde bir üye Barzani'nin adamı olarak iftina edilmiş ve Loguda yaşayan milyonlarca Türk vatandaşını bu damgayla ilayık görülmüştür.

Bu şekilde bir yorumun tepkileri C.H.P., Y.T.P., C.K.M.P. ve M.P. içindeki Doğulu milletvekilli ve senatörleri arasında da şiddetli olmuştur.

Dünkü Meclis müzakerelerinin dışında kulislerde görülenler, için içyüzünü daha açık olarak su yüzüne çıkarmıştır. A.P. Grup Başkan Vekilinin Doğulu milletvekilline vurduğu Barzani

(Sonu sayfa 4 de)

Gençler Olayı Protesto Ediyor

İrkçi ve Turancuların Mecliste İskenderoğlu hakkındaki iftiraları karşısında teessüre kapılan gençler İskenderoğlu'na üzüntülerini bildiren bir telgraf çekmişlerdir. Telgrafın metni aşağıdadır.

SAYIN İSKENDEROĞLU MİLLETVEKİLİ — ANKARA

İrkçularla ilgili verdiğiniz önergenin Millet Meclisinde görüşüldüğü zaman cereyan eden müessif hadiseler, gazetelerden okunmuş bulunuyoruz.

İrkçi ve faşistlerin kendilerini savunmada aciz kalınca malûm taktilikleri icabı şahsınızı ve Doğu'yu suçlamaları bizi teessüre gark etmiştir.

Anadolu'yu ben' msemiyen, Orta Asya hasretini çeken, belinde ok taşın bu kımız sarhoşlarının büyük Mecliste yaptıkları isnatları ve gazetelerinde yaptıkları iftiraları memleketin geleceği bakımından iyi karşılamadığınızı bildirir, diğer muhterem Millet Vekilleriyle birlikte memleket yararına gösterdiğiniz çabayı şükranla kaydediyoruz.

Saygılarımızla.

DOĞULU BİR GENÇ KADIN

C A V P İ S

Midyatın Selhe köyünden Hristiyan Kürd bir kırvemiz vardı. Zeki ve şakacı olan Yuhan, bir gün bana takılarak dedi ki :

— Krive Şexo (Şeho), em Fıllah, bı we musulmana re mane heyiri. Gı em mēr u bı zıravın, hun jı mēre diben «çı fillahe wek baraz ki.» U gı em feqir u tırsonek bin, wē çaçe jı meré disa diben «çı fillahe cav pis (1)».

Bu fıkrayı yıllarca sonra, 16 Eylül 1962 tarihli Cumhuriyet gazetesinde çıkan şu haber üzerine hatırladık :

Diyarbakır 15 (Doğu İlleri Merkez Büromuz bildiriyor) — Şehrimiz Sümerbank Müdürlüğü tarafından ilgililere gönderilen bir geneleyle memurların iş takibine veya mal satın almağa gelen Doğu'lu vatandaşlarla Kürtçe konuşmaları yasak edilmiştir. Bu geneleğe aykırı hareket eden Sümerbank memurlarının cezalandırılacakları bildirilmektedir.

Kararın uygulanmasına bağlandı, bugün Sümerbank
(Sonu sayfa 4 de)

(1) Mardin'de umumiyetle bez dokumacıları Hristiyanlar ve dokumacılık aşiret halklarınca makbul bir iş sayılmaz. Ve bu halklarca onlara pis işlerle uğraşan mânasına «cav pis» denir.

Düşünceler :

Doğu Meselesi

- 1 -

Son zamanlarda, Doğu'nun kalkınması konusunda yapılan tartışmalar vesilesiyle asimilasyon (temessül, özümseme) metodundan gazete ve dergilerde bir hayli bahsedildi. Doğu meselesinde hiç değışse İttihat ve Terakki devrinden itibaren tatbik edilen metodun asimilasyon olduğu üzerinde gerek yabancı düşünce ve politika adamları gerekse bizim, resmi düşünce ve demagojik terasirlerden zihnini kurtararak serbest düşünme kabiliyeti gösterebilen aydınlarımız birleşmektedirler. Sosyal manada asimilasyon acaba nedir? ve nasıl olur? Doğu meselesinde bu metod tatbikatta ne gibi şekiller almıştır. Bu yazıda kısa da olsa bu hususlar üzerinde durmak istiyoruz.

Sosyal topluluklar arasındaki münasebetler bakımından asimilasyon bir arada, içiçe veya yanyana yaşayan çeşitli halk topluluklarından birisinin idareci zümresinin tesiriyle diğer halk topluluklarını kendi bünyesinde eritmeğe çalışmasıdır. Bu ameliyede hâkim duruma geçirilen topluluk diğerlerinin millî özelliklerini, tarihlerini, millî edebiyatlarını, millî dillerini, ört ve âdetlerini, dini inançlarını, kıscası bütün sosyal ve kültürel değerlerini inkâr ve yok ederek yerine kendi sosyal ve kültürel değerlerini ikame eder. Bu bir kültür istilacıdır ve çok kere ikame edilmek istenilen değerlerin daha yüksek bir medeniyetin ifadesi gibi gösterilmek istendiğine de dikkat etmek lâzımdır.

Asimilasyon politikasını mukavemet karşısında başarıya ulaştırabilmek için idareci zümrelerin elinde türlü vasıtalar vardır. Tabii en başta cebir ve şiddet gelir. Ayrıca idareci zümrenin gittiği kuttur politikası, iç iskân politikası, malî ve ekonomik politika hatta nâni politika hatta dış politika da asimilasyon hederine göre ayarlanabilir ve bu politikalara asimilasyonun birer vasıtası haline getirilebilir. Çok defa en yarıncı zekâlar tarafından bu bu politikaların esas mahiyetlerinin ve ince manalarının sezilmesi gayet zordur. Çünkü idareci zümrelerin, zamanını ve fırsatları kolliyerek tatbik sahnesine koyduğu bu politikaların esas gayesi bühassa kritik zamanlarda açık olarak ilan edilmez. Asıl gayelerin yerine duruma göre zahiren munis, hayırhah, ulvi maksatlar ileri sürülerek işin esas mahiyeti elden geldiğince örtülmeğe çalışılır. Bu bakımdan, bilhassa, menâatieryle hakim zümreye bağlanmış olan şöretli iktisatçılara, maliyecilere, tarihçilere, dil bilginlerine v.s. ye büyük işler düşer. Bu adamlar gerçekleri tahrif etmekten, vakıa'ları bu bile yanlış tahlil ve tehsir etmekten çekinmiyerek yeni tarih tezleri, yepyeni dil nazariyeleri ortaya atarlar.

Asimilasyon metodu üzerinde sütunumuz ölçüsünde giriştiğimiz bu kısa açıklamadan sonra gelecek yazıda tatbikat şekillerinde örneklerle duracağız.

Ahmet BOTANLI

Turistlere Yasak Bölge

Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığının yaptığı tasnif ile, 10 turistik bölgeye ayrılan Türkiye'nin hemen hemen yarısı turistlerin gezmelerine yasaktır. Bakanlığın planınca, yurdumuzun ayrıldığı 10 turistik bölgeden (1 - Trakya ve Marmara, 2 - Ege, 3 - Akdeniz, 4 - Orta Anadolu, 5 - Hatay, 6 - Karadeniz, 7 - Erzurum, 8 - Van, 9 - Diyarbakır, 10 - Hakkâri) Erzurum, Van, Diyarbakır ve Hakkâri bölgeleri yabancılarla tamamen kapalıdır. Geri kalan bölgelerde de turistlerin gezmelerine yasak olan birçok kısım vardır. İdarî ve askerî yasak bölge diye ikiye ayrılan bölgelerden askerî yasak bölgelere girmek âdetâ imkânsız, idarî yasak bölgeler için de İçişleri Bakanlığının müsaade lâzımdır.

İDARİ YASAK BÖLGELER

Yasak bölgelerin en genişini Doğu Anadolu teşkil etmektedir. Fırat Nehrinin doğusu ile Aşkale - İspir - Hopa hattının doğusu tamamen idarî yasak bölgedir. Buna göre aşağıdaki illerde yabancıların ikamet ve seyahatleri İçişleri Bakanlığının iznine tâbidir: Ağrı, Bingöl, Tunceli, Elâzığ, Bitlis, Van, Sırt, Muş, Hakkâri, Diyarbakır, Mardin ve Urfa. Yalnız, yabancıların, Türkiye - İran arasında, Trabzon - Erzurum - Karaköse - Doğu Beyazıt yolundan transit olarak yapacakları seyahat-

leri izne tâbi değildir. İzmir ve civarında da Çeşme yolunun doğu ve batısına düşen kısımlar ile İzmir - Bergama yolunun batısına düşen bölgeler turistlerin ikamet ve konaklamasına yasaktır. Çanakkale'den de Truva'ya gitmek ancak İl Emniyet Müdürlüğünden alınacak izinle tâbidir.

55 ler Hakkında Gizli Oturum

(26 Eylül 1962 tarihli VATAN Gazetesinden)

Cumhuriyet Senatosunun kurulduğu günden beri ilk defa gizli oturum istemiştir Saat 15 te yapılan toplantıda Tabii Senator Ahmet Yıldız ve öndört arkadaşı tarafından verilen bir önerge ile «105 sayılı Kanunu yürürlükten kaldırarak 55 toprak ağasının tekrar yerlerine idadesi hakkındaki kanun tasarnısı» hakkında gizli oturum istemişlerdir.

Önergeyi okutan Başkan Sırtı Atalay salonun sadece senatörlere terk edilmesini, Milletvekili, gazeteci ve dinleyicilerin çıkmasını istemeleri üzerine yarım saat süren bir gizli toplantıda teklifin gizli olarak görüşülüp görüşülmemesi hususunu müzakere etmiş ve hükümetçe tâyin edilecek bir günde mezkûr kanunun gizli oturumda görüşülmesi kararlaştırılmıştır.

HABERLER

C. H. P. MECLİSİNDE DOĞU MESELESİ

(22.Eylül.1962 günü Cumhuriyet Halk Partisi Meclisinde Avni Doğan'ın yaptığı konuşmadan Doğu ile ilgili kısımları ve İnönü'nün cevaplarını Cumhuriyet gazetesinden naklen veriyoruz.)

Avni Doğan evvelâ Doğu meselesinden bahsederek hâtrâtını nakletmiş, Doğudaki idare amirlerinin yetkilerinin darlığından şikâyet etmiş, Kurtçülük hareketini İnönü'nün iyi bildiğini, o zaman da tedbirlerin iyi alınmadığını, Muğlalı hâdisesinin bunun misali ve o bozuk devrin bir eseri olduğunu söyleyerek orada muftetmiş bulunduğu sırada bir jandarma komutanının dâbında «Haraçname» isiminde jandarmaların alacakları haraç metotlarından bahseden bir kitap bulunduğunu bugün de aynı yazıyetin devam ettiğini ileri sürmüştür.

İnönü'nün Konuşması
Konuşmalara cevap veren Genel

Başkan İnönü, Avni Doğan'ın sözlerini şiddetle karşılamış, zaman zaman da Avni Doğan oturduğu yerden müdahale bulunmak istemiştir.

İnönü evvelâ Doğu meselesini ele almış, yapılacak işlerden bahsetmiş, Doğan'ın ortaya attığı «Haraçname» yi o zaman söylemesi gerektiği halde kendisine söylemediğini, 15 - 20 yıl sonra ortaya çıkarmasının garip olduğunu ifade ettikten sonra Avni Doğan'ın eskiden alınmış tedbirlerin yanlışlığından ve Muğlalı olayından bahsetmesini işaretle, görevi bulunduğu sırada vukua gelmiş bir olayı zaman zaman tazelemeğe çalıştığını, bilhassa sıkıştığı zamanlar bu yola gittiğini söylemiştir. Bu sırada Avni Doğan oturduğu yerden «Alınmış olduğu için ortaya atıyorum» diye bağırması ve Muğlalı meselesinde Fevzi Çakmak'ı ikna edenin kendisi olduğunu söylemiştir.

Siirt Senatörü'nün önergesine cevap

(Cumhuriyet Gazetesinden)

Bundan bir süre önce Cumhuriyetkani Cemal Gürsel'in gazetemize vermiş olduğu özel bir beyanat ile ilgili olarak Siirt Senatörü Lâtif Aykut tarafından verilen bir sözlü soruyu bugün Cumhuriyet Senatosunda Devlet Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata cevaplandırılmıştır.

Hatırlanacağı üzere gazetemiz muhabirinin sorusu ve cevabı şöyleydi :

«Soru: Molla Barzanî'nin sınırlarımızda yaptığı hareketler ve bağımsız bir Kürt devleti kurmak için gayret sarfettiği iddiaları hakkında düşünceleriniz nelerdir?»

Cevap: Bu, Molla Barzanî'nin gayretli değil, bir takım gizli membalardan emellerin bir tahriridir. Biz bunun nereden geldiğini ve neyi hedef tuttuğunu gayet iyi biliyoruz. Bu tahrirler, devam ederse Şarkta çok ıstırap çekilecek olacaktır. Biz kendi hudutlarımız içinde bu gibi hareketleri yıldırmakla huzur ile bertaraf etmek azmindeyiz.»

Bu konuda açıklamayı yapan Devlet Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata ise şunları söylemiştir:

«Sayın Devlet Başkanına sorulan suallerden birincisi Türk hudutları dışında cereyan etmekte olan bir hâdiseye taalluk etmektedir. Verilen cevap sadece bu istikamete müteveccihdir.

Bu itibarla, tahrirlerin devamından doğabilecek ıstıraplardan kast edilen de, bu hâdiselerin hudutlarımız dışındaki Şark memleketlerine getirebileceği ıstıraplardır.

Olayların, hudutlarımızdan içeriye nüfuz etme çabaları halinde, memleketin emniyetini korumak için gerekli bütün tedbirlerin süratle alınacağından ise kimsenin şüphesi olmamak icap eder.

Esasen verilen cevap da ayrıca bu hususu teyid etmektedir.

Eşkiyalık olayları hakkındaki soru ile birinci soru arasında her hangi bir irtibat bahis mevzuu değildir.

Buna verilen cevapda, bu olayların faillerine müsamaha gösterilmeyeceği açıkça ifade olunmuştur. Bunun aksine iddiaya ise elbette imkân yoktur.

Hükümetimiz, Sayın Devlet Başkanının tarafından verilen cevabı böyle anlamaktadır ve bunun dışında bir mâna taşımadığı kanaatinde'dir.»

Hasso = Memo Dertleşiyor

BÜTÜN ÜMİDİMİZ OKUYAN GENÇLERDEDİR

HASSO —

Ne zaman programlar şarkı ihya edecek,
Dizleri küçük gören şu memurlar gidecek?
Ne gün hatalarımız bir suç sayılmıyacak?
Hasso - Memo adları kinle anılmıyacak?
Bunca dert yapıp durduk, Hükümet olmadı yar
Bu cennet diyarımız aksine doldu mezar.

MEMO —

Bu gidişle bizleri bir avuç su boğacak,
Bazı «satılmışlar» a üstelik gün doğacak...
Bunları yenmek için nemiz varsa sataalım,
Avare çocukları çalışıp, okutalım,
Çünkü ümitlerimiz okuyan gençlerdedir,
Onlar ki düşünürler bizleri senelerdir.

AMEDİ

Bu manzume 1949 da çıkan DICLE KAYNNGI adlı gazeteden alınmıştır. Doğu davasına önemli hizmetleri geçmiş olan DICLE KAYNAGI gazetesini bu vesileyle yadederiz

DİL - EDEBİYAT - FOLK LOR

PORTRELER

Melle Ahmede Ciziri

Doğu ve İslâm dünyasının en büyük şair ve filozoflarından biri olan Mele Ahmede Ciziri'yi sü-tunlarımızın darlığı ölçüsünde tanıtmaya çalışacağız. Halk arasında Mele'ye dair sayısız rivayetler vardır. Bu yazımızda bu rivayetlerden bir kısmına temas edeceğiz. Ayrıca, Mele'nin büyük bir edebî değer taşıyan Divanındaki kasidelerden de bazı parçalar alacağız.

Başka birçok Doğu şair ve bilginleri gibi Ciziri'nin doğum ve ölüm tarihleri de ne yazık ki kesin olarak bilinmemektedir. Yalnız, Molla Cami'nin bir kasidesinden Mele Ciziri'nin 15 inci yüzyılda yaşadığını anlıyoruz. Onun 15 inci yüzyılda yaşadığına ikinci bir delil de kendisinin Fatih Sultan Mehmed için yazdığı bir kasidedir. İslâm âlemi için bir ideal olan İstanbul Fethi her İslâm düşünürlü gibi Melle'yi de duygulandırmış ve Melle meşhur fetih kasidesini yazarak akrabası ve arkadaşı olan Molla Gorrani vasıtasıyla Fatih'e ilemiştir. Fatih'i çok memnun eden kaside şöyle başlamaktadır:

*Ey şahın şahé muazzaf
Hak Nigeh daré tebî
Sure é inna Fetehna
Hafız u yaré te bî*

(Türkçesi: Ey ulu Şahınşah, ulu Tanrı seni korusun ve fetih suresi «inne fetehna» dostun, rehberin ve koruyucun olsun.)

110 yıl yaşadığı söylenen Ceziri, edebî şahsiyetini ancak 80 yaşından sonra ortaya koymuştur. Daha önce, o vakit bağımsız bir devlet halinde olan BOHTAN Mirliğinin (Miré Bohta-Miré xézi-za) bugün harabeleri Mardin vilâyetimizin Cizre kazasında bulunan sarayında (Birca belek) enderun hocalığı yapmaktaydı. Rivayete göre, Ceziri, sarayda prens ve prenseslere ders verirken Mir'in gelinine aşık oluyor ve bugün elde bulunan «Divana Melle Ahmede Ciziri», «Rubax'î», Mella u Mir», «Melle u Feki» gibi edebî eserlerini meydana getiriyor.

Melle'nin halk arasında birçok dedikodulara sebebiyet veren aşkı nihayet Mir tarafından da duyuluyor. Fakat Hocasından böyle bir şeyi beklemiyen mir bu aşkın mahiyetini anlamak için şöyle bir denemeye baş vuruyor: Sabah kahvaltısına gayet mükellef bir tepsi hazırlatarak gelini ve vasıtasıyla Melle'nin hüccesine gönderiyor, kendisi de gizlice onları

gözetliyor. Mele, prensesin içeri girdiğini görünce saygıyla ayağa kalkıyor ve büyük bir ciddiyetle, şöyle başlayan gazelini söylüyor:

*Sabah-ül xeyr-i xana mın,
Şehin şirin zebana mın,
Bibt qürban te cané mın,
Tü yı ruh u rewana mın.*

(Türkçesi: Hayırlı sabahlar olsun prensesim, - Tatlı edalı şirin dilli şehzadem, - Canım sana kurban olsun, - Sen ruhum ve göz nurumsun.)

Melle'nin aşkına sadakatini, sevgilisine bağlılığını anlatan şu mısralar aynı zamanda şiirdeki kudretini de gösteriyor:

*Ordeka ava Cizire
Qamara bedra mümiré
Qutiya mısk u harré
Men tü car nacet jî bire*

[Türkçesi: Cizre suyunun (Dicle'nin) ördeği, — Aynın ondördü nurlu kamer, — Koku ve ipek kutusu, — Bir an bile aklımdan gitmezsin.]

Melle Ceziri, yaşadığı devirde Doğu dünyasının halk tabakalarından çok, yüksek fikir çevrelerini sarmış olan tasavvuf cereyanını benimsemiş hemen bütün şiirlerinde vezir bir şekilde İslâm tasavvufunu işlemiştir. Bu hususu belirtmek için bir örnek vereyim:

*Tur im dil u aşık u Musa yem ez.
Ateş pereste nura tecellayem ez.
Yaré kü bî wi zülmî xeberdârî Kırm.
Ve car tü bızan ademe esmayem ez.*

(Türkçesi: Kalbim Tur dağıdır, ben de Musa gibi aşıkım, orada Allah ile konuşurum — Ateşperestim, ancak taptığım ateş Allahın Nurudur — Madem ki sevgilim olan Allah bana bu ilmi verdi, bilinmeli ki hazreti Âdem gibi bütün lugata vakıfım.)

Yaşadığı zamanda Melle'nin değeri anlaşılmamıştır. Fakat daha sonra gün geçtikçe şöhreti yayılmış, halk arasında âdetâ evliya mertebesine yükselmiştir. Melle zamanında anlaşılmasında karşısında şöyle demiştir:

*Ma Mele ehle zemane pa çıra ademiğin,
We ne mayn jî kere meyi reş u gaye teyi beş.*

(Türkçesi: Mela, bu zamanın ehalişi insan mıdır sanki? — Bizim kara eşekle senin sakar ökü-zün gibidir.)

Melle'nin mezarı Cizre'dedir. Harap bir durumda olan bu fezar bugün bir ziyaretgâh halindedir. **RAHŞAN**

Son zamanlarda Doğu'lu vatan-daşlarımızın tarihi menşeleri hakkında bir çok gazete ve dergilerde çeşitli tartışmalar yapılmakta ve farklı görüşler ileri sürülmektedir.

Bu konunun biraz olsun aydınlaşma çıkması gayesiyle bir çok kaynaklardan derledğimiz yazıları burada yayınlıyoruz. İlk derlemenin bir bölümünü bu sayımızda yayınlıyoruz.

KÜRTLERİN MENŞEİ

Batı Asya, eski çağlardan beri, çeşitli halkların savaş alanı olmuştur. İnsanlık tarihinin ilk çağlarında, bu bölgenin, çeşitli topluluklar arasındaki sonu gelmez savaşlara sahne olduğunu görüyoruz. Nitekim bu gün de, özellikle Fırat ve Dicle vadilerinde bir yığın etnik unsur içine geçmiş durumda bulunmaktadır.

Pamir yaylasından gelen aryan kabileler Sind vâdilerinde ya da İran yaylalarında yerleştikleri zaman, onların ardından gelen göçebelerin önünde açık kalan tek yol Batıya yöneliyordu.

Bu göçebeler, İran'ı Küçük Asya'dan ayıran dağ silsilelerine raslamışlardır.

Daha önceleri çeşitli turanlı ve semit toplulukların oturduğu bu bölge, sırf engelbeli bir yer olması dolayısıyla, yeni gelenlerin barınabilmesini sağlamıştı.

Nitekim, bütün bu ülke, yüksek bir dağ kitlesinden ve dağ silsileleri ile bölünmüş ve aralarında irtibat bulunmayan vâdilerden teşekkül etmektedir.

İran ovalarından çok farklı ve yumuşak bir iklimi olan bu bölge, çeşitli göçebe topluluklarını kendine çekiyordu.

Bu bölgeye yerleşen kabileler, birbirlerinden bağımsız olarak gelişip çeşitli prenslikler ve hatta kuvvetli krallıklar kurmuşlardır. Bunlar arasında, aşağı Zab'ın sol kıyısında başlayan ve Zagros'un kuzeyini kaplayan NAMRİ, Van gölü güneyindeki VANNA ya da MANNA, ve yine aynı gölün kuzey kıyılarındaki MOUSSASSİR krallıklarını saymak gerekir.

Nitekim Uramiye gölünün yakınlarında da çeşitli halklar bulunuyordu. Bunlar arasında KHARROU, MADA, MADAKHİR ve KHOUBOUSKIA'ya en fazla ün kazanmış olanlardır.

Erzurum dağlarında MİLİDAS (Meliten'ler) ve Ağrı dağları yakınlarında OURARTOU kabilesi yerleşmişti.

Aslında KHALDİ diye adlandırılan ama Asurluların verdiği «OURARTOU» adıyla daha fazla tanınmış olan bu kabile, İsa'nın doğuşundan önce dokuzuncu yüzyılda bu bölgede kuvvetli bir krallık kurmuştu. Yedinci yüzyılda Ermeniler bu bölgeye gelince, Khaldî'ler darmadağın olarak dağlara sığındılar ama adları Van bölgesindeki yer - adları arasında günümüze kadar kaldı.

M. Minorsky, KHALDİ adı ile KARDOU adı arasında bir benzerlik olduğunu ileri sürmektedir. Kardou kelimesi, akadça - asurca'da «güçlü» ve «kahraman» anlamına gelmektedir. Öte yandan, klâsik yazarlar, Kardou'ları Kürdlerin ataları olarak kabul etmektedirler. M. René Grousset'ye göre, Kardou (Ourortu) bugünkü Ermenistanda bulunan ve İsa'dan önce 714 yılında ortaya çıkmış olan bir Kafkas ırkının kurduğu Devletti. (Les Civilisations de L'Orient, sayfa 72).

Bununla birlikte, İngiliz Ansiklopedisi, Kürdlerin ataları olarak «GUTUS» adında başka bir halkı ileri sürmektedir. Bu halk Turan kesiminden gelmiştir.

GUTU'lar, eski çağlardan beri Asur'un dağlık bölgelerinde yaşamışlar ve Suriyeliler, Hititler, Sasaniler, Elamlılar, Akatlar karşısında olduğu gibi Asur imparatorluğu süresince de bağımsızlıklarını korumuşlardır.

Gutus kelimesi semitik - akatça - asurca KARDOU (kahraman - güçlü) ve KARADU (güçlü olmak) kelimeleri ile bir çok benzerlikler göstermekte ve sonunda, Carduque ya da Kürd kelimesiyle birleşmektedir. Ama lengistik bakımından, bu kelimeler arasındaki fark gerektiği gibi tesbit edilememiş ve bu problem daha derin araştırmaları bekler halde kalmıştır.

(Devam edecek)

OKUYUCU
MEKTUPLARI

Sevgili Okuyucular

DİCLE - FIRAT gazetesi mahallî dert ve meseleleri aktarmaya çalışan bir gazetedir. Bu bakımdan okuyucuların yardımlarına büyük ihtiyacı vardır. Bu sayıdan başlayarak mahallî dertleri dile getirecek mektuplar için okuyucu sütünü açmış bulunuyoruz. Gelecek mektupları aktualite bakımından bir sıraya koyarak yayınlıyacağız.

Ayrıca diğer sayfalardaki haber ve yazı sütunlarımız da okuyucularımıza açıktır. Doğuda geçecek olayları haber şeklinde en kısa zamanda bize iletmelerini sevgili okuyucularımızdan rica ediyoruz. Doğunun gelişti meseleleriyle ilgili yazılara da yazı kurulu'nun incelemesinden geçirecek tabii yer vereceğiz.

Mektup, haber ve yazılarınızı bekler saygılarımızı sunarız.

DİCLE - FIRAT

DİCLE—FIRAT Gazetesi
Yazı İşleri Müdürlüğüne

Öğread.ğimize göre bu ay başından itibaren «Dicle-Firat» isimli bir gazete çıkacaktır. Gazeteniz ort sayımlık olacaktır. Buna uzadım. Taaddir ederim ki, Doğunun derinlere bürüncüne sanite yemez. Tabii ki, ben sizin maddi imkanlarınızı biliyorum. Belki de sizin dışardan gazete g.b. gelecek size. Kastediyorum ki, böyle hayati bir teğebbuse gelen size, aylık ücret, on beş günlük ücret, hattâ haftalık ve 15,20 sanite tutan bir gazete çıkarmak istersiniz. Demek ki namide ancak bunu yapabüzdük. Buna da şükür.

Yukarıda söyledğim hususların zamanla ikmalî temennisiye sizlere yazı hayatında başarılar dilerim. Saygılarımla,

Mehmet Emin Ceviz
(İst. Hukuk Fak. Talebesi)

DİCLE—FIRAT GAZETESİNE

Doğunun dertlerini dile getirecek olan gazetenizin çıkacağını büyük bir memnuniyete duydum. Bu mektubumda, ki nusular ilk sayıya gitmez ama gene de ilk sayıdan itibaren doğum yerim olan sevgili kasabamı kısa da olsa tanıtmaktan kenanımı alamıyorum.

Kasabamızın adı «Derik»tir. Mardin'in yarısı dağlık yarısı ovaya açılan bir kasabasıdır. Kasabamız pek yüksek olmayan bir dağın eteğine serpılmıştir. Kasaba halkı yazın sıcak aylarını bahçelerinde geçirirler. Kasabada çalışan halkın başlıca meşgalesi «cenaat» (bahçe ortaklığı, yarıcılığı) iktir. Bir de halkın «kârânâ» dediği ilkel zeytinliği, imalâthane, eri vardır. Bir kısım halk da buralarda çalır. Halkın diğer kısmı yazın köylere gidip tarla ameliyatı eder, kışın kasabaya döner. Bir kısım halk da oduna v.s. ye gider. Kasabamızın doğusunda meşhur bahçelî «Gap» mevkiî vardır. Kuzey batısında «Külebe». Batısında «Haramya», güneyinde «Kânbirî», «Dahle», «Kataro» ve «Telbusun» mevkiîleri vardır.

Ş.m.d.lik bu kadar. Derin saygılarımla.

Necmettin Denkdemir
(İst. Hukuk Fak. Son Sınıf)

Mardin muhabirimiz bildiriyor :

Altı metre genişliğinde yapılacak olan Gürs yolunun etüdüne bağlanmasi için Diyarbakırdan gelen kara yolları yüksek mühendisi Hamdi bey, Yeşilova Kaymakamı Rifat Özpaz, Jandarma komandanı Nizamettin Aktaş, Gürs gidecek yolun kısa bir zamanda ikmal edilmesi için hemen etüdüne bağlanmasi hususunda ilgililere direktif vermişlerdir.

Niçin Çıkıyoruz ?

(Sayfa 1 den devam)

ki mücadeleleri gerekse tarihimizin daha önceki devrelerine kadar kök salan çırpınmalarına rağmen, tarihimizde hiç bir yenilik hareketi Doğu'nun mâkûs talihini değiştirmemiştir. Doğu'nun can ü gönülden desteklediği ve ümit bağladığı Milli Birlik idaresinden de bize, Doğu'lulardan meydana getirilen Sivas kampı, Güney - Doğu'daki fakir fukaraların kapan mayın tarlalarıyla, 55 ler meselesi hatıra kaldı. Doğulu her yerde ve her zaman sivil ve resmî kimselerden hakaret görmüş, bu kötü zihniyet askerlik ocağına bile sirayet ettirilmeğe çalışılmıştır. Doğu halkı yüzyıllar boyunca ancak vergi ve askerlik hizmeti dolayısıyla hatırlanmıştır. Doğu'nun namuslu evlatları bu durumlara karşı sesini yükseltince hemen hakikatle ilgili olmıyan «bölgeci», «ayırıcı» tehditleriyle susturulmaya çalışılmış ve çoğu kere susturulmuştur. Oysa gelmiş geçmiş politikacıların yukarıda belirttiğimiz tutum ve hareketleri «ayırıcı» için tipik örnekleri olmuştur. Doğulu aydın Doğu'nun kalkınmasını isteyince gene aynı terane tutturulmuş, «bölgeci» ve «ayırıcı» tehditleri tekrarlanmıştır. Anadolu'nun diğer bölgelerinin kalkınmasını istemek bölgecilik olmuyor da Doğu'nun kalkınmasını istemek «bölgecilik» oluyor. Bunun taktirini Doğu'lu Batılı farkı gözetilmeksizin bütün sağ duyulu vatandaşlarımıza bırakıyoruz. Doğulu, politikacıların bu ayırıcı tutumları yüzünden susmak mecburiyetinde kalmış ve meselelerinin halini Doğu'yu tanımayan, Doğu gerçeğini tanımak istemiyen, her şeyi jandarma dipçığıyle halletmeğe alışkın politikacılarından beklemiş, tabii ki, bu bekleyişin sonucu hayal kırıklığı olmuştur.

Gazetemiz bu hayal kırıklığının bir neticesi olarak çıkmaktadır. Gazetemizin ilk işi, Doğu'nun kültürel ve ekonomik kalkınması için çalışmak ve bu yolda görülebilecek fikir ayrılıklarını gidermek, birleştirmek olacaktır.

Gazetemiz hangi sosyal tatakadan gelirse gelsin (esnaf, tüccar, ağa, ırgat, işçi v. s.) Doğu'nun kalkınmasına yürekten taraftar olan bütün Doğu'lu vatandaşlara, gençlere açık olacaktır. Böylece sağlam ve mütecanis bir görüşün ortaya çıkmasına ve yayılmasına gayret edilecektir.

Bu gazete, parti politikası yapmayacak, bütün partiler karşısında objektif ve tarafsız kalacaktır. Ancak şunu da ifade edelim ki, tarafsızlık, objektiflik, partilerin ilericî veya gerici tutum ve görüşleri karşısında passif kalmak demek değildir. Gazetemiz, memle-

C A V P İ S

(Sayfa 1 den devam)

Satış mağazalarına giden ve Kürtçe'den başka dil de bilmiyen köylüler büyük müşkülâta karşılaşmışlardır. Bu arada dertlerini anlatabilmek için dışardan temin ettikleri tercümanlardan yararlananlar da görülmüştür.

Bu konuda kendisiyle görüştüğümüz Diyarbakır Valisi Nezihî Fırat Sümerbank Müdürlüğünün yaptığı bu genelgeden haberdar olmadığımı söylemiş ve şöyle demiştir :

«Elbette ki Türk sınırları içindeki bütün vatandaşlarımızın resmî dilimiz olan Türkçeyi konuşmaları herkese memnuniyet verici olacaktır. Ancak bu kültürel kalkınmaya bağlıdır. Kültürel kalkınma ise zorlama ile olmaz. Okul yetersizliği yüzünden Türkçe bilmiyen köylü vatandaşlarımız dilimizi çoğu zaman askerde öğrenebilmektedirler. Yakında kurulacak bölge yatılı okullarının bu konuda büyük faydalar sağlayacağına inanıyorum.»

Allah allah, demek öyle ha! Maamafih aynı gün başka gazetelerde buna benzer şu haber vardı :

«Amerikanın Dawson eyaletinde beyazlar Zencilerin kilişesini yaktılar.»

Vahşet ve dehşet itibarıyla aralarında zerre kadar fark görmediğimiz bu iki olay karşısında aynı üzüntüyü duyduk.

Haydi elin kilise yakan hayduduna bir şey diyemeyiz, daha doğrusu karışamayız. Amerikanın kendi memleketinde yaptıkları şöyle dursun, bizim memleketimizde işlediği suçlara bile karışmak ne haddimize. Fakat şu bizim cav pis Sümerbankçı ne oluyor? Kim oluyor?

Sayın Diyarbakır Valisinin olay hakkında verdiği demece bakılırsa bunun bir hükümet tasarrufu olmadığı da anlaşılır. Aslında iktisadî devlet teşekkülü olan Sümerbank resmî bir devlet dairesi değildir ki, orada resmî dil olan Türkçe konuşmak mecburiyeti olsun. Ticarî bir müessesedir Sümerbank. Öyleyse orada her türlü dil konuşulabilir. Ve sen mani olmazsın cav pis!

Hülâsa olarak, biz bu üzücü hadiseyi, haddini bilmiyen bir insanın «işgüzarlığı» kabul ediyoruz.

Metrociğiyle bezciklerini ölçeceğine baksanıza bizim cav pis nerelere gidiyor.

Abidin Özmen Umum Müfettişlik köşkünde oturmuyor azizim. Sabah şerifler hayrola!

Kürdçeye dokunmamalıydı Sümerbank. Bu günkü iş değildir ki Doğu'da Kürdçenin konuşulması birader. Asur, İran, Arap mani olamadı da sen ha?

Feyza me weke Nile, Le em Dicle u Fıradın, cav pis.

Bak bunu iyi belle yasakçı: Kefensiz yatarım, yine de yasağına uymam. Bezin de senin olsun, sen kullan...

ANTER

ket ve Doğu'nun hayrına olan fikirleri destekleyecek, aksine fikirlerle mücadele edecektir.

Amacımız, sevgi ve saygıya dayanan bir birlik ruhu içinde, Doğu'nun kültürel ve ekonomik kalkınmasını bir memleket dâvası olarak benimsetmeğe çalışmak olacaktır.

İçinde bulunduğumuz zaman, kanunî, hukukî bir teminatı olmasa da nisbî fiilî bir hürriyet çağı olarak adlandırılabilir. Bu, kısmen hükümet başkanının her zaman insanların baskılıya idare edilemeyeceği hakkında tecrübelerle edindiği kanaatten olmalı, kısmen de halkımızın tecrübelerle edindiği uyanık hürriyet şuurundan gelmektedir.

Gazetemiz, Doğu'nun gerçek kalkınmasının başlıca engellerinden biri olduğuna inandığımız antidemokratik kanunların kaldırılması mücadelesini de destekleyecektir.

Edip OSMANOĞLU

İrkçilerin İftiraları

(Sayfa 1 den devam)

damgası, ırkçı ve ümmetçileri şaşırtmıştır. Müzakere salonunda kısa bir süre A.P. çoğunluğundan da tasvip görülen irkçiler, Doğuya müteveccih İthamdan sonra kendi partilerindeki sessiz protestoyu görünce, koridorlarda, «taklitmiş yanlış oldu» demeye başlamışlardır.

Barzani kelimesinin altında yatan ithamlar karşısında, A.P. içinde bir hayli yekün tutan Doğulu milletvekillinin davranışları merak konusu olmuştur. Kendilerini Türk vatandaşlığı kabul etmeyip Irak'ta bazı ideallerini tahakkük ettirmeye çalışan Barzani'nin adam olarak kabul eden bir grup başkanının temsil ettiği bir partide, bu Doğulu milletvekillerinin nasıl bir tutum gösterecekleri ilgilie takdir edilmiştir.

Basıldığı yer :

B. KERVAN MATBAASI

Çağaloğlu, Türbedar Sokak

Aydinlar Han — İstanbul